

SLOVENSKI POROČEVALEC

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENIJE

Ljubljana, sobota 25. novembra 1950

LETO XI, ŠT. 280 / POSAMEZNA STEVILKA 2 DIN

Odgovori Edvarda Kardelja,

šefu evropskega oddelka „National Broadcasting Corporation“

Šef evropskega oddelka „National Broadcasting Corporation“ (NBC), Leon Pearson se je obrnil na šefa jugoslovanske delegacije na petem zasedanju Generalne skupščine OZN, ministra za zunanje zadeve FLRJ Edvarda Kardelja s prošnjo, da bi mu dal intervju v radiu NBC. Edvard Kardelj je ustregel njegovi prošnji in dal naslednje odgovore na vprašanja Leona Pearsona, ki so jih prenesle vse radijske postaje NBC v Združenih državah ameriških.

Zakaj je Jugoslavija za sprejem pekinškega režima v Zdržene narode?

1. V tem vprašanju izhaja Jugoslavija iz naslednjega stališča: Pekinška vlada izvaja dejansko nadzorstvo v Kitajski, zaradi česar pride lahko sodelovanje Kitajske v naporih za okrepitev miru na svetu do izraza samo s sodelovanjem te vlade v OZN.

2. Smo pristaši vesplošnosti OZN in sodimo, da v okviru OZN narodi lahko najbolje sodelujejo pri odpravljanju sporov, ki pomenijo nevarnost za mir. Potemtakem mislimo, da bi se sporna vprašanja Daljnega Vzhoda lažje reševala, če bi bila LR Kitajska zastopana v OZN.

3. Sodimo, da odpor na zahodu proti sprejemu pekinške vlade v OZN samo pomaga težnjam sovjetske politike, ki grejo za to, da se LR Kitajska osami in se je onemogoči, da bi se uveljavila Nova Kitajska tudi kot samostojni činitelj v mednarodnih odnosih.

Kakšno so po Vašem mnenju pričakovana za bodoče odnose med Sovjetsko zvezo in komunistično vlado Kitajske?

Ne bi bil rad preok. V vsakem slučaju pa, kolikor bo vlada v Pekingu igrala vlogo satelita tuje sile, bo razočarala upanje lastnega naroda ter izpodkopal svojo lastno zmago. Nova Kitajska lahko zelo mnogo prispeva k uveljavitvi miru na svetu in napredku človeštva, toda samo v tem primeru, če bo njena politika neodvisna in miroljubna. V nasprotnem primeru bo služila Nova Kitajska samo kot sredstvo tuje politike, kot takšna pa bo še naprej ostala zaostala država brez večjega mednarodnega pomena. O vsem tem mora seveda odločiti sam kitajski narod, kateremu je treba dati čas, da se na lastnih izkušnjah prepriča, katera pot vodi k njegovemu resničnemu napredku.

Kakšno akcijo morajo napraviti Zdržene narodi, da bi preprečili nadaljnje izzivanje korejske vojne?

Moje mnenje je, da je danes edina pot, ki vodi k preprečitvi nadaljnje razširitve kitajske vojne — pot, da se doseže neposredni sporazum med pekinško vlado in drugimi prizadetimi državami.

Kakšne mednarodne diplomatske korake bi Vaša vlada storila v primeru vojaškega napada proti Jugoslaviji?

Ne more biti nobenega dvoma, da bi Jugoslavija v primerih napada ravnala kot član Organizacije združenih narodov, se pravi, v takih primerih bi se v duhu Ustavne listine OZN obrnila na Varnostni svet oziroma na druge pristojne organe OZN za podporo v njeni borbi proti napadu. Toda boljše je, da o tem danes ne govorimo, temveč da se z vsemi silami trudimo, da se tak položaj sploh ne pojavi. Vlada Federativne ljudske republike Jugoslavije dela s

Izjava Sretena Žujovića uredništvu „Borbe“

»Borba« z dne 25. novembra objavlja izjavo, ki jo je poslal redakciji Sreten Žujović in v kateri je rečeno: »V svoji izjavi Centralnemu komiteju KPJ z dne 11. novembra letos sem podrobno navedel svojo zahtevo. To ga glede na velikansko borbo, ki jo vodita danes naša Partija in naša država, je potrebno, da se naša javnost seznanji z mojo zahtevo. Zato pošiljam »Borbi« naslednjo svojo izjavo:

Sele sedaj, ko sem dejansko zvedel za resnico in jo jasno spoznal, sem lahko prišel pred Partijo in Centralni komitej. To pa zato, ker sem znova spoznal in občutil Partijo, od katere sem in proti kateri sem bil daleč oddel. Sedaj sem tudi prišel do spoznanja in se pričel zavedati, da pomenijo napačne, ki sem jih napravil, velikanski prestopki proti Partiji, proti koristim naših narodov in naše države, proti obstoju naše državnosti kot take.

Hvaležni smo daljnovidnosti Partije in tovariša Tita, da sta razumela, se znašla in vodila do zadnje, hvaležni tudi Centralnemu komiteju in silni naši Partije, hvaležni enotnosti našega delavskega razreda in delovnih množic vseh narodov naše države in njihovi vztrajni žejji in naporom za zgraditev socializma, da so bili končno razkriti vsi sovražni načrti, skovani proti enotnosti naše Partije, proti graditvi socializma v naši državi in proti svobodi in neodvisnosti naše države, ter razbiti vsi njihovi poskusi. Nameni, cilji in pravi obraz našega sovražnika so bili odkriti ter so postali jasni in vidni ne le nam, temveč tudi vsemu svetu. Naša Partija je rešila milijone ljudi strašne more, strašne zablode in jih popeljala na pot resnice.

Partija je rešila tudi mene. Rešila me je strašnih duševnih muk, pretvaranja in lažnega položaja, v katerem sem bil neprestano ter me osvobodila lažnega prepričanja o višjih razlogih in o višji disciplini. Razbijši so tisti težki okovi, ki so mi oklepali in mešali možgane in dušo. Partija mi je dala možnost, spregledati resnico, pomagala mi je, da sem zopet našel sebe in svojo Partijo.

Sedaj čutim, da sem absolutno dolžan stopiti pred Partijo z resnico. Drugače ne bi imel nobene moralne pravice, da bi se za kar koli obrnil na Partijo.

Prav do trenutka, dokler se nisem seznanil s preteklimi dogodki, sem bil prepričan, da je naš CK na napačni poti in da odhaja v svojem stališču in odnosu do VKP(b) ter Sovjetske zveze na stranpoti. To prepričanje se je pri meni izoblikovalo šele po seji dne 1. marca 1948. Pred tem sem občutil, da je nekaj nejasnega med nami in Sovjetsko zvezo. Trudil sem se razumeti, toda nisem mogel. Vendar sem bil prepričan, da je vse to prehodnega značaja in stvar pojasnila med našim vodstvom in CK VKP(b). Po seji dne 1. marca 1948 sem sodil, da je absolutno obvezno pojasnilo s CK VKP(b). Bil sem trdno prepričan, da bomo prišli do pravih pojasnila in rešitve. To sem povedal tudi Lavrentjevu (kar bom pozneje natančno navedel).

Nisem imel niti pojma o globokih spremembah, ki so se izvršile pri voditeljih VKP(b) in v Sovjetski zvezi in sicer spremembe tako načelnega značaja (v ideologiji) kakor tudi konkretno v sami praksi Sovjetske zveze in glede notranjega življenja države, se pravi graditve socializma, kakor tudi v pogledu zunanje politike, taktike, namenov in smotrov.

Sedaj mi je jasno: z njihove strani sploh ni šlo za pojasnjevanje, razumevanje, pomoč, ki naj jo matična Partija (za kakršno sem jo imel) in vedni dosledni tolnačnik, nosilec in nadaljevalca nauka marksizma in leninizma itd. izkazuje drugi bratski Kompartij.

Sodil sem, da ne more biti niti se sploh dogoditi, da bi se dve bratski kompartiji ne mogli sporazumeti in doseči soglasnega stališča in rešitve glede neke zadeve. Kot najmanj mogoče pa sem sodil, da bi šlo lahko za same odnose z VKP(b). Po takrat globoko ukoreninjenem pojmovanju v meni, samo VKP(b) lahko pravilno in nikakor drugače reši te zadeve — in sicer jih reši pravično. Zato sem sodil za obvezno, da more CK VKP(b) vedeti in rešiti to stvar z našim CK. Sedaj vidim, da bi se mi dejansko znašli v položaju jagneta iz basni, ki kali volku vodo.

Kot je videti, so hoteli imeti obracun, hoteli so obracunati z našim vodstvom, z našo Partijo in državo. Dejavno je šlo za neodvisnost naše države in za njeno gospodarsko podreditev. To je spoznal CK na delu s tovarišem Titom. Jasno je, da se je CK moral, da se je bil dolžan upreti temu obracunu in pripraviti ter oborožiti Partijo za samobrambo.

Pomen in veličina dogodkov, ki so sledili, navajanje resnice vsemu svetu, smo mi po zaslugi dosledne in načelne borbe naše Partije z enim zamahom spravili iz glave »moje vprašanja«.

Tu pravzaprav ni nobenega »mojega vprašanja niti kaj takega, kar sem želel, misleč, da delam za dobro Partije. Bil sem samo primeren povod in primerno siepo orodje ter sem moral delati na račun določene politike nečastnih namenov in smotrov VKP(b), ki so bili naperjeni proti naši Partiji in njenemu vodstvu, proti graditvi socializma v naši državi, proti interesom našega delavskega razreda in naših narodov. »Moje vprašanje« se je omejilo na dejansko resnico: Partija ima prav, jaz pa sem delal proti Partiji. Znašel sem se v lažnivem, strašno lažnivem položaju, tega sem se zavedal tisti hip, ko sem ravnal tako, kot je dejal Lavrentjev: »da ni treba povedati, da sem ga obvestil o seji dne 1. marca 1948.« Se več, na moje vprašanje, zakaj ni treba tega povedati, mi ni dal nobenega pojasnila.

Zato nisem na plenumu povedal tistega, kar sem nameraval in hotel povedati, temveč samo neznamen del. Mislim sem, da je treba govoriti o ideoloških nasprotjih in priti glede posebnih vprašanj do jasnega stališča. V resnici, kot sedaj vidim, do jasnega stališča samo za mene, ker je bilo tovarišem iz CK jasno, zakaj gre. Mene je pismo CK VKP(b) presenetilo s svojo vsebino prav tako kot druge tovarise. Zato sem sodil, da bi razprava privedla do popolnega razumevanja in soglasja. Sedaj verjamem, da bi razumel že takrat in se prepričal o napačni politiki, stališču in odnosu proti nam s strani voditeljev VKP(b) tem prej, ker za mnoge stvari iz teh odnosov nisem vedel. Na drugi strani pa sem bil pod strašovitim pritiskom dejstva, da ne govorim resnice. Fetiš, vseh disciplin ni zadostoval za oborožitev, da bi lahko deloval z prepričanjem, z jasnim razumevanjem, kaj hočejo in kje hodim itd. in nato še dalje, ves čas me je grizla vest: lažem svoji Partiji.

Danes mi je popolnoma jasno, da bi bila sleherna diskusija na plenumu in brezplodna in nesmotrna, vprav nepotrebna. Šlo je za obracun, kot sem dejal, in na plenumu je pravilno storil, da je zavrnil pismo VKP(b) ter je, ko je občutil nevarnost, ki grozi Partiji, storil ukrepe za samobrambo Partije in njeno pripravo za velikansko ideološko borbo, ki jo je čakala. Prej, pravzaprav do nedavnega, je bila pri meni naslednja postavka:

a) Jugoslavija bo postala sovjetska socialistična republika in bo takrat stoptila v sklop Sovjetske zveze — in sem mislil, da mora »zaslužiti«, da bo sprejeta v bratstvo sovjetskih narodov;

b) naša Partija se bo zlika z VKP(b) in postala njen del;

c) Sovjetska zveza je kot rezultat Oktobrske revolucije, dežela socializma, domovina proletariata vsega sveta (sedaj mi to zveni čudno in lažljivo), država z organizacijo uprave, vodstvom, z organizacijo gospodarstva in proizvodnje — tisto, kar ustreza učenju klasikov socializma in postavkam leninizma, teoretično izoblikovanega in dovršenega po Stalinu. Zato ni in ne more biti nobenega komentarija niti tolnačenja, kajti to je znanost;

d) VKP(b) je Partija - matica, edini popolni in pravilni tolnač marksizma-leninizma, nosilec ideoloških misli leninizma, ki jih naprej izpolnjuje in pogloblja, edini in končni razsodnik;

e) in nad vsem Stalin, voditelj, učitelj itd.

Nisem teoretik, temveč komunist-praktik. Seveda to ne pomeni, da sploh ne premišlujem ali da nisem premišljeval o teoretičnih problemih. Toda to je prihajalo iz prakse za probleme, ki jih je praksa postavljala in vsiljevala, da o njih mislimo. Ko pa gre že za dane postavke marksizma-leninizma, se nisem vanje poglobljaj, marveč sem se jih samo učil, kolikor sem mogel, in jih sprejemal kot končne resnice. Najmanj pa sem zasledoval to, da bi kritično analiziral vsaj tiste postavke, ki izvirajo iz današnje prakse Sovjetske zveze ter so dobile svojo končno obliko po današnjem vodstvu VKP(b).

Nadaljevanje na 2. strani

Tolminci so izbrali

kandidate za novi okrajni ljudski odbor

Volitve v osnovne frontne organizacije so zelo razbujale tolminske vasi. Povsod so spet začeli z živahnim delom: silabeste ceste in poti so popravili, zidove na nedograjenih zadržnih domovih so dvignili itd. Najvažnejše pa je bilo pri zadnjih volitvah to, da so na vseh vseh pripravili za volitve in tudi same volitve izvedli sami vaški aktivisti in frontovci. Nič več ni bilo treba pošiljati na sestanke v vasi okrajne aktiviste pa so bili frontni sestanki kljub temu dobri, mnogokje pa se že privadili tudi krajevni ljudski odbori. Danes že večina krajevnih ljudskih odborov na Tolminskem samostojno odloča o vseh stvareh in sama opravi vse delo. Sveti in komisije državljano, ki že pridno delujejo v Tolminu, Bovu, Kobaridu in še v nekaj vaseh, pomehji veliko pomoč za samostojno in dobro delo ljudskih odborov. Zato jih sedaj izbirajo že v vseh ljudskih odborih.

Frontne volitve so bile najboljša priprava za volitve v okrajni ljudski odbor, ki bodo na Tolminskem 10. decembra. Tolminci so že na predvolivnih sestankih, za volitve v osnovne frontne organizacije razpravljali tudi o delu svojih ljudskih odborov in ugotovili marsikje vzroke, zakaj njihovih volitev ni bilo dobro. V Tolminu, Dolenji Tribuški, Bovu, Kobaridu imajo dobre predsednike in tajnike ljudskih odborov in tudi dobre odbornike. Zato so ti ljudski odbori n. pr. prvi pri odločitvi in volitvah pa ljudski odbor ne dela tako kot bi moral. V Poljubinu je držal tajnik pritožbe kmetov zaradi previsoke oddaje krompirja celo tako dolgo v svojem predalu, da je pokekel rok za vložitev pritožbe. Na takega tajnika so se ljudje pač upravičeno jezili in sedaj zahtevajo, naj se izmenja. V Trenti niso prišli z odkupni in davki ter drugimi stvarmi nikdar na zeleno vejo. Odkar pa imajo novega in delavnega tajnika, prejema ljudski odbor v Trenti od kraja pogoste pohvale.

Tako so Tolminci sami spoznali, da morajo biti v ljudskem odboru delovni in sposobni ljudje. Zato zdaj že z večjim zanimanjem in odgovornostjo izbirajo tudi kandidate za okrajni ljudski odbor. V Tolminu je bil zelo živahen predvolivni množični sestanek, ki ga je sklicevala Fronta. Na sestanku so izbrali za kandidate za okrajni ljudski odbor doseadanega predsednika izvršilnega okrajnega ljudskega odbora in več okrajnih namestencev, za katere Tolminci vedo, da svoje delo na okraju dobro opravljajo.

Na predvolivnem sestanku v Bovu so izbrali za kandidata Antona Durjavo, upravnika krajevnega remontnega podjetja. »Toneta« poznamo vsi, da je podjeten in delaven in da bo v okrajnem plenumu za nas vedno zastavil pravo besedo, o u temeljevali Bočvani njegovo kandidaturo. Za njegovega namestnika so izbrali Gracijana Cuderja, delavca, kateremu Bočvani tudi zaupajo. Tudi v mali obmejni vasi Pluznja so na množičnem sestanku izbrali svojega kandidata in njegovega namestnika.

V nekaj vaseh na Tolminskem pa izbirajo kandidate na čuden način. O kandidatih se pogovorijo samo na sestanku ljudskega odbora in odborov množičnih organizacij, nato pa je ročna lista s kandidati za podpis po vasi. Tako so napravili v Poljubinu, kjer na krajevnem ljudskem odboru povedo, da že imajo kandidate, čeprav se niso imeli množičnega sestanka, na katerem bi se o teh kandidatih pogovorili. Tako kaže, da so te kandidate »kandidirali« zgoraj, ljudski odbor in odbor krajevnih množičnih organizacij pa so samo priklimali.

V večini vaseh na Tolminskem pa se žal opaža, da postavljujejo samo po enega kandidata, kot bi se bali sokandidatov. Ljudje pa bodo šli na volitve prav gotovo z večjo zavestjo in bodo lažje izbrali res najboljše ljudi v novi okrajni ljudski odbor, če bo na kandidatih listah več izbere. (—)

Mednarodni turnir v Amsterdamu

Van Scheltinga premagal Pirea

V nadaljevanju prekinjenih partij mednarodnega šahovskega turnirja v Amsterdamu je Nizozemec Van Scheltinga premagal Vaso Pirea.

Izmenjava not med vladama Jugoslavije in Zdrženih držav Amerike

Beograd, 24. nov. (Tanjug). V zunanjem ministrstvu sta bili 21. novembra izmenjani not med vlado Federativne ljudske republike Jugoslavije in velposlaništvom Zdrženih držav Amerike v Beogradu, s čimer je bil sklenjen sporazum med obema vladama, ki se nanaša na del pomoči v živilih, ki jo bo vlada ZDA nudila Jugoslaviji pred sklepom ameriškega Kongresa.

Od skupne količine živil, ki jih bodo ZDA poslale v Jugoslavijo, bo tisti del, ki ga določa sporazum, določen za krepitev obrambne sposobnosti FLR Jugoslavije.

Ta del pomoči se bo pošiljal na naslednji obojestranski pogodbeni osnovi:

1. Vlada FLR Jugoslavije bo uporabljala pomoč izključno v namen, za katerega je le-ta dana, namreč za urednitve smotrov Ustavne listine Zdrženih narodov, da se prepreči slabitev obrambne moči FLR Jugoslavije.

2. Vlada FLR Jugoslavije ne bo odstopila nobeni drugi državi pomoči, ki ji bo po tem sporazumu izkazana brez poprejšnjega soglasja vlade Zdrženih držav Amerike.

3. Vlada FLR Jugoslavije bo nudila reciprocno pomoč Zdrženim državam Amerike, kar bo nadalje oglaševalo proizvodnjo in pošiljanje v Zdržene države Amerike tistih surovin in polizdelkov, ki so razpoložljivi v Jugoslaviji in ki so potrebni Zdrženim državam Amerike zaradi pomanjkanja lastnih virov, in sicer v količinah in pogojih, ki bodo sklenjeni. Aranzmaji za te prenosne bodo upoštevali potrebe za domačo potrošnjo in komercialni izvoz Jugoslavije.

Organizacija CARE (Zadruška za ameriške pomoči v Evropi) je bila

DOBRODELNA AKCIJA CARE ZA JUGOSLAVIJO

Beograd, 24. nov. (Tanjug). Direktor oddelka za Jugoslavijo ameriške dobrodelne organizacije CARE g. Frederick White je seznanil danes na tiskovni konferenci domače in tuje novinarje z delavnostjo te organizacije v Jugoslaviji. Po izjavi g. Whiteja je glavni urad CARE v New Yorku v precejšnji meri seznanil ameriško javnost, zlasti pa Američane jugoslovanskega rodu, o posledicah suše, ki je prizadela našo državo. Prepričan je, da bo delovanje organizacije CARE za pomoč Jugoslaviji presegla pričakovanja. Prve akcije glavnega urada CARE v New Yorku so zadovoljive, ter je že do konca oktobra prispelo v Jugoslavijo večje število paketov z žvili, tekstilijami, gospodinjstvi potrebčinami in drugimi.

Organizacija CARE (Zadruška za ameriške pomoči v Evropi) je bila ustanovljena takoj po vojni ter je dole poslala kot pomoč nad 9 milijonov paketov v vrednosti 100 milijonov dolarjev raznim koristnikom v 22 evropskih državah. Svoje delovanje v Jugoslaviji je pričela 1. septembra 1950. Gospod White, ki je bil še pred 3 meseci direktor Jointove misije za Jugoslavijo, in bil za svoje delo odlikovan od Ljudske skupščine FLRJ z redom jugoslovanske zastave, je tudi izjavil, da je organizacija CARE v sporazumu z UNESCO pričela akcijo za nabavljanje raznih znanstvenih in tehničnih knjig, ki jih bodo brezplačno dostavili vseučiliščem in znanstvenim ustanovam v Jugoslaviji. Prva pošiljka, 168 knjig za Visoko medicinsko šolo v Beogradu, je že prispela, dočim so pošiljke za vseučilišče v Zagrebu in Ljubljani na potu.

Kako doseči, da bo dajalo naše sadjarstvo 20.000 vagonov jabolk na leto

Iz bivše Jugoslavije smo po dedovalih nemarčno in razdrobljeno sadjarstvo, ki zaradi socialnih razmer ni poznalo pravilne agrotehnike. Če hočemo danes napredovati in naše sadjarstvo načrtno obnoviti je potrebno, da pridemo od razbitih proizvodnje k osredotočenju, od amaterske k strokovno tehnični, od individualne potrošniške k industrijski trgovski ter od ekstenzivne k intenzivni. Razvoj socializma na vasi bo preobrazil olajšal, imamo stvarno možnost, da v dveh desetletjih povečamo donose na tri do petkratno višino, pri čemer smo vzeli za temelj računa največji predvoini pridelek.

V ta namen je treba določiti ožje sadne okoliše za posamezna sadna plemena in osredotočiti v teh okoliših vsi proizvodnjo in strnjeno plantažnih nasadih. Taki nasadi omogočajo uporabo sodobne agrotehnike in zaščitne ter večjo produktivnost dela. Za določene sadne okoliše bo treba sestaviti sadni sortiment, ki mora upoštevati vsa sadna plemena in sorte, ki ustrezajo zahtevam inozemskega trga. Doslej je bil sortiment enostranski, saj je trgovina dobivala le jabolka in češnje, dočim je drugih vrst sadja manjkalo tako za izvoz, kakor za domači trg. Treba bo povečati pridelek hrusk, breskev in marelic, češpelj in sliv, lupinastega sadja, grozdicevja in jago-

dičastega sadja ter južnega sadja. Za vse to so naravni pogoji pri nas zelo ugodni.

V vsakem sadnem okolišu bo treba organizirati večje drevesnice industrijskega tipa. Površine sedanjih drevesnic se bodo morale potrojiti. Zlasti manjka drevesnic Goriški. Drevesnicam bo treba zagotoviti tehnična sredstva, drevesničarji pa bodo morali biti stalno vezani na svoj obrat. Sedaj so nekateri zaposleni pri drugem delu, drevesnice pa upravljajo nekvalificirani ljudje.

Spriču naših podnebnih, gospodarskih in zemeljskih razmer pa vendarle ne smemo vsaj v bližnji bodočnosti računati, da bo popolnoma izginilo tako imenovano travniško sadjarstvo. To bo verjetno še precej časa jedro našega sadjarstva ker se živinorejci ne bodo hoteli odreči pridelka krme, ki zraste sedaj pod temi drevesi. V razvojem in z napredkom socializma preobrazbe pa se bo travniško sadjarstvo počasi le umikalo sadnim plantažam.

Zanimivo je, kakšne izkušnje imajo s sadnimi plantažami v drugih državah. V Ameriki štejejo sadne plantaže danes že 100 milijonov dreves. Zanje izbirajo blage nagibe, teras se ogibajo,

Plantaža breskev v Osojnikovi zadrugi v Stukih pri Ptuj

ker ovirajo škropljenje z motorškimi. Razdalje med drevesom so sorazmerno velike (10 do 12 m), pod drevesom gojijo travnato rušo, meljuničice, s katerimi skrbijo za zeleno gnojenje. Podlago tvorijo skoraj izključno jabolčni semenjaki. Sadijo na stalno mesto le

enoletne do dveletne cepljenke, ki jih prvih štiri do pet let le malo obrezujejo, da začno prej roditi. Višina debla znaša povprečno 90 do 110 cm. Oblika krone je skoraj izključno piramidna ali zboljšana piramida. Med letov škroplijo 6 do desetkrat. Pridelek znaša dva do tri vagona na hektar. Zaradi nove vitaminske teorije pa proizvodnja jabolk pojema, narašča pa proizvodnja citron in oranž.

V Angliji so plantaže bolj raznolike. V predelih z nad 900 mm padavin prevladujejo travniški nasadi z visokodebelno in poldebelno drevesno obliko, v krajih, ki imajo manj kakor 700 mm padavin, pa sadni grm. Prednost dajejo kotlasti kroni. Način obdelovanja se ravna po padavinah. Kjer jih je obilo, zemlje pod drevesom večina ne obdelujejo. V zadnjem času redno obdelovanje zemlje opuščajo, ker si od tega obetajo več koristi. Traktorji so nizke konstrukcije, da lahko tečejo med sadnimi grmi. Največ pridelujejo jabolk, manj hrusk.

V Nemčiji je bilo leta 1900 zelo moderno pritičilo in špaliro sadjarstvo, ki je pa doživelo mnogo neuspehov. Pozneje so dokazali, da je mogoče z vpeljavo motorne škroplilnice in z ešbersko rezjo pridelati tudi na visokem deblu lepe pridelke. Mnogo uspehov so dosegli z namakanjem. Danes imajo tako pritičnice kakor višje nasade.

V Sovjetski zvezi prevladuje oblika grma s 50 do 60 cm visokim deblom pri osnovi kroni in s 60 do 80 cm visokim deblom pri piramidalni kroni. Njihove plantaže so zelo podobne ameriškim. V drugih državah so se odločili večina za nizkodebelne in pritične oblike na nizko rastočih podlagah, vendar samo v suhem podnebnju, dočim imajo v vlažnejšem podnebnju te oblike za neprimerne.

Pri nas bo treba previdnosti in primerjalnih poskusov, da ne bomo doživeli razočaranj. Strokovnjaki so v ta namen že sestavili osnovne smernice tako za drevesne oblike, za obliko krone, sadne podlage in drugo, kar pride v tej dobi prehoda v poštev.

Z ozdraviteljno obstoječih travniških nasadov in smotno organizacijo novih sadnih plantaž bomo lahko zvišali donos našega sadjarstva na dva do trikratno višino. V preostalih travniških nasadih bo mogoče z intenzivnejšo nego povečati pridelek nad 9000 vagonov jabolk, v novih plantažnih nasadih v obsegu 2000 ha, ki bi jih obnovljali vsako leto po 200 ha, pa bi dosegli letni pridelek 4 do 5000 vagonov. Te količine veljajo za vzhodni vinorodni rajon. V drugih predelih lahko računamo na pridelek 4 do 5000 vagonov jabolk. Tako bo lahko naše sadjarstvo po preteku določene dobe dajalo 20.000 vagonov jabolk na leto v približni vrednosti milijarde dinarjev.

ODMEVI S TEKME JUGOSLAVIJA : ANGLIJA

Kaj je manjkalo do zmage?!

Neodločen izid na angleških tleh je brez dvoma doslej največji uspeh jugoslovanskih nogometašev.

Ceprav je prijetno presenetil tudi naše največje optimiste, je uместno, če se vprašamo, ali si Jugoslavija kljub manjšim možnostim, morda vendarle ni izmuznila iz rok zmaga, ki je bila blizu in možna. Govoriti o popolnem uspehu v Londonu pač ni drzna misel, če se upošteva na eni strani zanesljiva igra jugoslovanske obrambe, ki je v drugem polčasu odlični angleški napadalci niso mogli več ukantiti, na drugi strani pa ugodne priliko naših napadancev za dosego gola, ki pri stanju 2:2 niso znali izkoristiti velikih prednosti in odkli svoje obrambe in ne preveč zanesljivo nasprotnikovo obrambo. Največji delež pri tem ima vodja napada Zivanović, v katerem graditelja igre in nosilca prodornih akcij Mitić in Bobek nista imela skoraj nobene opore. Namesto da bi Zivanović lepo zasnovane akcije zaključeval s strelom na gol, je dopuščal izkušnemu Comptonu, da mu je skoraj vedno odvzel zogo. Razumljivo je teda,

da nezadostna realizatorska sposobnost in nezkušenost Zivanovića v odločilnih trenutkih nista mogli roditi uspeha, čeprav so mu ostali napadalci pripravljali za to ugodne priliko.

Pred tekmo je naš dnevni in športni tisk prinašal med drugimi zanimivostmi tudi predloge o sestavi jugoslovanske reprezentance. Med sestavljalci, državnega moštva so po vsej verjetnosti imeli prav tisti, ki so predlagali za vodjo napada Wolfia namesto Zivanovića. »Stari Mariška« je res v letih, toda vneto svojih zagovornikov je opravičil z odlično igro v zadnjih kolih državnega prvenstva in v dveh mednarodnih tekmah. Wolfi je preizkušen igralec, iznajdljiv v vsakem položaju ter naš trenutno najboljši realizator. Čeprav je zaradi svojih let morda prepočasen, pa je zato tem bolj prekanjen in točen strellec, medtem ko je Zivanović še mlad in nezkušen, posebno za tako težke tekme. Ob izdatni podpori Mitića in Bobeka ter ostalih soigralcev, bi Wolflove realizatorske sposobnosti prišle prav gotovo do izraza.

Še nekaj kritičnih opomb angleškega tiska

Izreden uspeh jugoslovanskega državnega moštva v tekmi z angleško reprezentanco je dobil v angleškem tisku poudarjen, s katerim se ne more pohvaliti nobena nogometna reprezentanca kontinenta, ki je gostovala v Angliji.

Nekateri listi skušajo zmanjšati pomen izrednega domačega moštva. Toda večina listov odkrito izreka priznanje velikih igri, ki so jo pokazali jugoslovanski nogometaši.

»Največje priznanje je treba izreči Jugoslovanom« piše »Daily Telegraph« — »Nihovi neutrudljivi borbi v času, ko je bil poraz gostov skorajda gotov.« —

Mirov. — Ko je dneva luč izginjala in ko je moštvo Anglije utrujeno in ponorelo počasi odšlo z igrišča, je bila množica ljudi mirna, presenečena nad neuspehom Angležev. Ni bilo plaskanja, niti zvižganja, le grobna tišina je vladala na igrišču. Ko pa so pozdravili Jugoslovane, je množica ljudi ploskala. »Angleški nogomet je doživel nov udarec«, piše »Daily Graphic« v svojem komentarju. »Pogledimo resnici v oči, piše list, in videli bomo, da so Jugoslovani izredni igralci. Ako bi nekoliko bolje streljali, bi bila Anglija poražena.«

»Mnogi od britanskih managerjev klubov bi bili srečni, če bi lahko dobili

Člani naše reprezentance (od leve): Čajkovski I., Džajić, Vuksa, Ognjanov, Zivanović, Bobek, Colić, Stanković, Horvat I., Beara, Mitić

Jugoslavija je zaslužen dosegla neodločen rezultat — piše »Manchester Guardian« — Čeprav je Anglija vodila z 2:0 v prvem delu prvega polčasa igre, so Jugoslovani bolje vzdržali tempo igre in zadrženo osesgeli rezultat 2:2.

»Na stadionu Arsenal smo videli nevernavno in žalostno sceno — piše »Daily

Mitića ali Bobeka«, piše »News Chronicle«.

»Daily Herald« piše, da je pred Beari- no obrambo obstal presenečen tudi najboljši angleški igralec Loftouse, ki je po nekaj trenutkih začetka zadrževal k Beari in mu stisnil roko za njegovo izredno igro.

Najboljši kegljaci bodo tekmovali v Ljubljani

Od nedelje 26. t. m. do srede 29. t. m. bo v Ljubljani letošnje državno prvenstvo. Sodelovala bodo najboljša moštva in posamezniki iz vse države. Najštevilneje bo zastopana Hrvaška, ki pošlje sedem moštev in 11 posameznikov. Iz Vojvodine in Slovenije bodo sodelovala po štiri moštva v tekmovalju posameznikov pa bo za Vojvodino igralo pet kegljacev, medtem ko bo Slovenija zastopana s tremi. Bosna in Hercegovina pošlje dvoje moštev in dva posameznika. Za naslov prvaka posameznikov bodo tekmovali še 3 zastopniki JA in en tekmovalcev Partizana.

Kladivar : Krim

Jutri ob 10.30 se bosta na igrišču Krima srečali enajstorici Kladivarja iz Celja in domačega Krima. Tekma bo zanimiva, ker so Celjani kandidati za prvo mesto, domači pa si želijo obdržati čim boljši plasman. Predtekma ob 8.30.

AVSTRISKI NAMIZNOTENSKI IGRALCI V LJUBLJANI

Namiznoteniški igralci ljubljanskega Zeleniščja se bodo čez pomeščili v mednarodnem dvoboju z igralci VSV iz Beljaka. Moštvo domačinov bo okrepjeno s slovenskim prvakom dr. Milanom Lazarjem.

Začetek prireditve ob 20. v Domu Ljuba Serčerja iz Siški.

Košarkaški troboj

Jutri bo na igrišču V. gimnazije na Poljanski cesti povratni košarkaški troboj med moštvi: SŠD Rudar, V. gimnazija in I. gimnazija. Začetek ob 19.

Drobne zanimivosti

Kolesarska sekcija Krima priredi jutri ob 8. vojnjo patrolno tekmovalje. Start in cilj pred Rakovnikom.

Klub za konjski šport Partizan bo imel redni letni občni zbor v četrtek 30. nov. v sindikalni dvorani postaje Ljubljana na Masarykovi cesti. Začetek ob 19. uri. Vabljeni člani in prijatelji kluba.

Prijateljska rokometna tekma med reprezentancama univerze in srednjih šol bo v nedeljo ob 9. na igrišču Slovana. Moštvo univerze bo sestavljeno iz naslednjih igralcev: Kolaković, Rihar, Bojadžijev, Breznik, Levničnik, Potokar, Košnjar, Perišić, Friedl, Pelicon, Mihajlovič, Kranjc, Vidic, Mihaljevič in Lajtgeb.

Race prihajajo

Ko začno jezera, reke in potoki v severnih krajih zamrzovati in strupeni mraz postopno leze proti jugu, tedaj se divje race in gosi odmikajo od zmrzali in se v jatah znajdejo pri nas, da si v naših vodah in močvirjih poiščejo skromen obstanek. Sicer tudi poleti nismo brez divjih rac, toda to so povodni take, ki so bile obstrleljene ali na drug način pohabljene, pa se zaradi tega niso mogle priključiti jatom, ki so potovale na jug ali spomlad na sever gnezdit in valiti. Ostale so pri nas, se požele in postale naše. Marsikateri pohabljeni raci se je pridružil zdrav racak in tudi ostal, vsaj do zime. Del mladine potem tudi ostane ob naših vodah.

Naši lovci najbolj poznajo veliko raso ali mlakarico, zelo pogost je mali krehelje, malo večji regelje, velika žličarka, nekoliko manjša dolgorepka, sivka, žvižgavka in zvonec. Vsako zimo uplenijo lovci racarji veliko stvelo teh okusnih ptičev.

Racak ima samo eno legitimno ženo, s katero živi celo leto. Mnogi sicer trde, da živi v mnogozemstvu, kar pa ni točno. To mišljenje je nastalo, ker niso upoštevali vročo racakovo kri, ki ga zapeljuje, da si ob vsaki priložnosti privoščijo kakšno majhno nezvestobo s prvo raso, ki mu pride pred oči. Take reči najrajši uganja, kadar njegova ženka vali, on pa se nekje blizu na straži dolgočasi. Saj kmetje vedo, kako zna biti racak nasilen celo proti drugorodnim putkam. V svoji razpolodni strasti se celo rad pridruži domačim

racam, ki nedaleč od hiše čofotajo po močvirju ali potoku. Ob bližajoči nevarnosti seveda jadno odleti.

Slovenski lovci love race že poleti, ko je mladina godna in prav okusna. Toda glavna sezona na race se prične v pozni jeseni in pozimi, kadar cele jate teh koristnih ptičev prihajajo s severa in poživljajo naše vode, v kolikor se niso zamrznele. V prvi zimi po vojni, 1945-46 je debela ledena skorja prekrila moker sneg in topla Isčica na Ljubljanskem barju ni mogla sprejeti milijonov divjih rac, ki so posedale po ledu, da je bilo vse črno od njih in njihovih iztrebkov. Če smo se jim bližali, so že izven strelne daljave vzletele in se spustile tam, odkoder so imele dober pregled. Zato je bil takrat lov nanje uspešen le zgodaj zjutraj in zvečer. Zanimivo je, da se vsako zimo zbere največ divjih rac ob vodah, v katere se izlivajo topli vrelci, kakor pri Laškem, Rimskih toplicah, Catežu, Dolenjskih toplicah.

Nestete možnosti, ki jih nudi lov na divje race, so ga mnogim lovcem izredno priljubile. Cakanje ob vpadu, začini šarenje in iskanje so razni načini lova na race. Toda brez dobrega psa domaščala si je težko predstavljati pravi lov in uspešen lov. Za tak lov so najbolj ustrezni dolgočasi ali ostrodiaki ptičarji, španieli in sploh šarivci, ker se pri njih ni treba bati prehlada niti v pozni hladni jeseni. Kratkodlakarji so žal porabni le poleti, ker so pač zelo občutljivi. Kljub temu, da je to splošno znano, je še dovolj brez-

srečnih lovcem, ki psa lahkomišelnost pošiljajo v vodo celo v najhujši zimi. Kmalu je tak pes invaliden in nespособen za nadaljnje delo zaradi težkega revmatizma, če ga že prej ni pobrala pljučnica. Pozimi pošiljati psa v vodo, je brezsrčno in nelovsko.

Zato je treba streljati na doletečo ali odletečo raso le tedaj, kadar je nad suho zemljo. Pes jo lahko in hitro najde in prinese, ne da bi se zmočil. Če je potok ozek in vijugast, to ni težko. Če pa je raso kljub naši previdnosti padla v vodo, jo rajši potegnimo s palico na suho. Na raso, ki leti nad tokom širše reke, je nemiselno streljati, ker jo tok odnese, če ni čolna blizu. Pri čakanju zjutraj ali zvečer izberimo čim nižje ležeči breg, da imamo boljši razgled navzgor in širši razstrel. Ponekod zelo uspešno privabijo divje race z racami vabnicami. To so nagacene divje race, ki jih privzememo na vodi. Na Hrvaškem so mi lovci pokazali, kako to naredi. Ustreljeno raso oderejo na meh, meso porabijo, meh pa napolnijo s senom in zašijejo. V raso vlijejo steklenico, da se ne potopi, za nogo pa privzejo kamen. Take vabnice jim vsako zimo privabijo na tisoče divjih sester pred puško.

Strel od spredaj je negotov, zato je priporočljivo streljati na race od strani in trdno in zaradi tega se sibre rade odbijejo. Če raso ni zadeta v vrat ali glavo, ne bo padla, če ni dobrega psa domaščala pri roki, ker jih večina ranimo le v perut.

Zelo zanimiv in tudi težek je zalaz na race. V potoku so navadno v krivinah ali slabo zaraščenih ovinkih, odkoder lahko opazujejo vso okolico. Če nam je uspelo, da se neopazno približamo takemu ovinku na strelno daljavo, odločimo psa in stopimo na plan. Race takoj vzlete, dolžnost psa pa naj se v zimskem času omeji na to, da poišče in prinese race, ki so padle na suho ali so se obstrleljene zavlekle na breg. Iskanje obstrleljene race je včasih težavno zaradi gostega pasu šaša, ki nudi raci izborno kritje, psa pa ovira pri iskanju. Raca, ki pada z višine z zaprtimi perutmi, je smrtno zadeta, tista pa, ki leži na vodi z iztegnjenim vratom, bo kaj kmalu poiskala kritje pod bregom ali na suhem. Zgodí pa se tudi, da obstrleljena raso potone, se oprime podvodne rastline in pogine pod vodo. Če pa vidiš, da je lelo perje in da se raso izdvaja iz jate, jo opazuj, ker bo kmalu padla mrtva na tla. V mnogih primerih sili obstrleljena raso, če le še more, na breg in se skrije v grmičevju ali med visoko travo. Na suhem prehodi včasih še več ko sto korakov. Zato je treba obrežje temeljito preiskati s psom in navadno je to uspešno.

Tako je zimski lov na race prav zaradi pametnega dela dobrega psa eden najzanimivejših in kdor hodi na race brez psa, naj rajši še puško pusti doma.

A. S. P.

Ivo Pirkovič: Bilo je pod Gorjanci TRI ZAROTE

Tuj učenjak mi je pozneje razodel skrivnost: slovenska ljudstva na robu svojega sveta tonejo v tujih mestih samo nekaj vekov; potem pride čas, ko to odmiranje preneha in se začne množice, ki so se pogrezle v tuje sanje, prebujati spet k svoji pravi zavezi. Tako je bilo v ceski Pragi; tega se je nemški samodržec bal že v Berlinu; tako bo tudi s Trstom — je prerokoval tuj učenjak.

Italijani so se zmotili, ko so brigadirja Maria obklicili v sivozelene cunje karabinerja in ga poslali za bitica med njegovo lastno uporno ljudstvo. Brigadir Mario namreč ni bil ukročen slon, ki ga pošljejo v gozdove loviti divje brate. Italijani pa so menili, da je brigadir Mario tak slon. V usodnem trenutku jih je izdal, ker ni mogel drugače. Njega nismo v greh zapeljali, kakor smo pozneje zapletli v zaroto nekatero prave Italijane. Z brigadirjem Mariem celo nismo nikoli spregovorili besede, ki je ne bi terjala njegova služba; ni bil nikoli organiziran. Zarotnik na svojo pest je postal iz lastne notranje rodoljubne potrebe.

Pozneje mi je karabinjer Pietro Leschluta pripovedoval, da je bil brigadir Mario že davno prej obložen s skritimi grehi zoper čast in varnost rimskega cesarstva. Pietru Leschluti, ki me je tisto jesen in zimo v Kandiji cesto stražil, takrat še nisem zaupal in zato tudi njegovim besedam ne dajam mnogo vere; pozneje pa sem se preprčal, da je bil ta človek, ki je prišel k nam iz tržaških proletarskih množic, v svojem srcu iskren revolucionar. Zato naj zapisem tudi njegovo pričevanje o našem skritem zavezniku, brigadirju Mariu, kar nam bo s svoje strani

pomagalo razumovati čudno in zapleteno zgodbo parizana Urane, z lažnim imenom Vinka Arha.

Nekega jesenskega dne se je priletel človek, ki so mu črna očala zakrivala ugasle oči, v veliki hiši na Trgu sv. Katarine, pred knjižnim znamenjem, pritrpal s palico do karabinerjev in jim naznanil, da se je priklatil v mesto prooblečen partizan, ki da po trgovinah nakupuje stvari za upornike v gozdovih. Slepi stavec je karabinerja bodril, naj se naglo podajo na lov in tolovaja ujamejo, preden jim uteče iz mesta.

Brigadir Mario — ovađuh je naletel namreč prav nanj — je človeka, ki je bil iz smarjških ali morda skočjanjskih krajev, odgnal z izgovorom, da ni častnika, ki bi lahko poslal patroljo. Nespetim stavec pa se je s svojo umazano stvarjo kmalu zopet vrnil in zopet se ga je brigadir Mario otepel. Ko pa se je trdovratni ovađuh prikazal še tretjič, ga je razjarjeni brigadir Mario zgrabil in pahnil v ječo, od koder ga je pozneje poslal v pregnanstvo v Italijo. Saj ni takrat nihče nikogar vpraševal, kako je prišel za zapaha, niti imel kdo onih, ki so jih prav tiste mesece lovili po mestu in deželi v množicah, prilikočeno svojo stvar komu pojasniti ali svojo krivico potožiti.

Brigadir Mario je postal naš skriti zaveznik iz čiste človeške dobrote in rodoljubne zavesti. Vedel sem, da bo Arhovo pravdo pred Italijani utajil in da se Arhu, ki mu okupator nikoli ni izvedel pravega imena niti grehov, zato ni treba od te strani ničesar več bati.

Tako se je zgodilo, da je brigadir Mario za rešitev partizana Jožeta Urane na svojo pest skoval skrivno zaroto, ne sluteč, da bo z njo križal pota neki drugi

zaroti, ki se je v isti stvari izlegla v belem poveljstvu v Stopičah pod Gorjanci. Italijani niso nikoli zvedeli za stopiške naklepe in tudi belogardisti niso nikdar odkrili Marijeve zarote, oboji pa nikoli zaslužili, katere temne sile so se vtaknile vmes, da so šle stvari povsem drugačno pot.

Spriču zamotanih okoliščin, ki so se tako čudno in kakor v pravi povesti kopicile in motale okoli našega tovariša z lažnim imenom, je bilo treba pohiteti. Predstojnik hiše sem dejal: »Glejte Vinka Arha, po nepotrebnem nam jemlje prostor. Njegova noga res še nekaj časa ne bo dobra, toda zdravnik ne potrebuje več. Počiva lahko kjer koli. Pustite ga, naj gre k svojemu kmetu, kjer služi!«

Pater prior Trampuš je misel pohlepno pograbil. Na to, da bi se neprijetnega zajedalca lahko iznebil na tak način, ni pomislil. Na drugi strani pa sem vedel, da se bo kujon na tihem razveselil prilikočnosti, da bo v naših očeh storil dobro delo, čeprav poceni in po njegovem prepričanju v neki povsem nedolžni stvari.

Nisem se zmotil. Redovni predstojnik je nemudoma tekel na poveljstvo in že je karabinjer prinesel papir, na katerem je bilo zapisano, da je Vincenc Arh, doma iz Velikega Podloga na Krškem polju, ranjen po nesreči pri St. Joštu in sedaj v preiskavi, svoboden in da sme zapustiti mesto na katerem koli zastraženem bloku.

V mestu je odhitel kurir. Naglo smo potrebovali srajco, nogavice in čevlji za dolginovotno zdravo nogo, ogromen čevlji, menda triinštiridesete številke. Presneti čevlji bi nam kmalu vse pokvarili. Vsa organizacija ga je iskala in je partizan Urana moral svoj legalizirani pobeg zavojito njega preložit za en dan. Bilo je nevarno, da naše nakane

ne odkrijejo prehitro beli ogledniki. Bergje pa je žrtvovalec pater prior. To je bilo ceneje, kakor pa, če bi imel človeka z dobrim tekmo in praznim žepom še dalje na vratu.

Redovni predstojnik, ki ni slutil, kakšen greh pot-pira, je Urani napisal na pot še prijazen »salvum conductum«, da se bolj za gotovo ne bi več vrnil. In je bilo na tistem papirju uradno in pod pečatom svetega Janeza od Boga potrjeno, da se je Vinko Arh zdrvil v kandijski bolnišnici usmiljenih bratov in da odhaja sedaj na Verdun številka 12.

Zasmeljal sem se, videč v duhu rejnega priroja, kako zvito mežika: mar nisem letjón. Toda saj je bilo res čisto vseeno, ali bi v bajko o Vinku Arhu zapisal St. Jost ali Verdun ali magari Sirotnikove Prisoje. Zunaj so bili gospodarji drugi, ki pred takimi mestnimi papirji niso imeli nobenega pravega spoštovanja. Tam zunaj pa bo itak tudi konec bajke o Vinku Arhu, zakaj v gozdovih bo Jože Urana dobil svoje tretje ime.

Nekega dne, ko je šla zima že v pomlad, pa sta bila nebo ili svet še vsa pušta in dolgočasná — po pratiki je bil namreč osumi marec (1943) — so se meščani rado-vedno ozirali za čudnim mladim popotnikom visoke rasti, ki se je po eni nogi pogajal v dolgih skokih čez polja-veslajoč z berglami nekam v Podgorje. Iz mesta ga je pospremlilo mlado deklo, kakor da mu hoče biti v pomoč, če bi omagoval ali da ga vodi po neznanu poti. V Zabji vasi, kjer je bilo takrat poveljstvo bele vojske, sta človek z berglami in spremljevalka silila nekam na desno, po ovinku; zunaj pa je čudni popotnik z berglami zavil spet na levo, da ne bi prišel preblizu Stopičam in St. Joštu. Krajema nesrečnega imena in neprijaznega spomina.